

YILDIZ ECEVİT • “Ben Buradayım...”

YILDIZ ECEVİT 28 Ocak 1946'da Gelibolu'da doğdu. Ankara Üniversitesi DTCF Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı ve Bilkent Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Uzmanlık dalı Alman edebiyatı olan Ecevit, yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Kafka/Ferit Edgü ve Max Frisch/Oğuz Atay arasında karşılaştırmalı düzlemde gerçekleştirdi. Daha sonra ilgi alanını avangardist Türk romanına kaydıran Yıldız Ecevit'in bugüne değin yayımlanmış kitapları şunlardır: *Oğuz Atay'da Aydın Olgusu* (Ara Yayınları, 1989); *Intellektuellenproblematik bei Max Frisch und Oğuz Atay* (Ara Yayınları, 1990); *İsviçre-Alman Edebiyatı* (Ara Yayınları, 1990); *Kurmaca Bir Dünyadan* (Gündoğan Yayınları, 1992; 2. baskı, İletişim Yayınları, 2013); Hermann Hesse, *Bozkır Kurdunun Düş Yolculukları* (derleyen), (Remzi Kitabevi, 1994); *Orhan Pamuk'u Okumak* (Gerçek Yayınevi, 1996; 2. baskı, İletişim Yayınları, 2004); *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar* (İletişim Yayınları, 2001); "Ben Buradayım..." *Oğuz Atay'ın Biyografik ve Kurmaca Dünyası* (İletişim Yayınları, 2005), *Kozmik Komediya* (Everest Yayınları, 2021). Ecevit, 2021 yılında aramızdan ayrıldı.

İletişim Yayınları 1068 • Edebiyat Eleştirisi 19

ISBN-13: 978-975-05-0321-4

© 2005 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1-9. Baskı 2005-2021, İstanbul

10. Baskı 2023, İstanbul

EDITÖR Murat Gültekingil

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

DİZİN Hasan Deniz

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

YILDIZ ECEVİT

“Ben Buradayım...”

Oğuz Atay’ın Biyografik
ve Kurmaca Dünyası

Kızım Ayşe'ye

İçindekiler

<i>KISALTMALAR</i>	9
Sunuş	11
Teşekkür	21
YAŞAM YOLUNDA İLK ADIMLAR	23
ANKARA VE OKUL YILLARI	36
TEKNİK ÜNİVERSİTE VE GENÇLİK YILLARI	61
ANKARA'DA ASKERLİK	90
"ASKERLİĞİNİ YAPARKEN SÜLEYMAN KARGI'YLA TANIŞTI"	98
"PAZAR POSTASI"	105
"DÜŞÜNÜN, BİR KEREDİ CEVAP VERİNİ!"	111
"OLAYLAR" DERGİSİ	114
KLAN	123
FİKRİYE İLE EVLİLİK	132
BETONAR	157
KARŞITLIKLAR EVRENİNDE VAROLMAK	162

DOSTOYEVSKİ.....	201
SEVİN.....	214
“TUTUNAMAYANLAR”.....	232
“AKLINA GELENİ YAZMIŞ BU ROMANCI!”.....	309
“TEHLİKELİ OYUNLAR”.....	330
“MEYDAN LAROUSSE”.....	372
PAKİZE.....	380
“BİR BİLİM ADAMININ ROMANI”.....	396
“OYUNLARLA YAŞAYANLAR”.....	420
“TÜRKİYE’NİN RUHU”, HALİT REFİĞ, KEMAL TAHİR.....	446
“KORKUYU BEKLERKEN”.....	475
İ.D.M.M.A.’DAN “EYLEMBİLİM”E.....	502
“ÖLÜM DE BİR RÜYA DEĞİL Mİ”.....	527
ÖLÜMDEN SONRA YAŞAM.....	553
<i>DİZİN</i>	573

KISALTMALAR

Metin içindeki alıntılarda, Oğuz Atay'ın kitapları için aşağıdaki kısaltmalar kullanılmıştır:

- T** : “*Tutunamayanlar*”, İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1984
- TO** : “*Tehlikeli Oyunlar*”, İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1984
- BR** : “*Bir Bilim Adamının Romanı. Mustafa İnan*”, Bilgi Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 1975
- OY** : “*Oyunlarla Yaşayanlar*”, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 1985.
- KB** : “*Korkuyu Beklerken*”, İletişim Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1988
- G** : “*Günlük*”, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 1987
- EB** : “*Eylembilim*”, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 1998

Sunuş

“İyi bir hayat hikâyesi yazmak, bir hayat yaşamak kadar zordur.” (BR.44)

OĞUZ ATAY

Bir yaşam öyküsü yazmak isteyen biri, her şeyden önce kendine şunu sormak zorundadır: “Yaşam nedir?” Biz, uçsuz bucaksız bir yanıt potansını birlikte getiren bu soruyu yavaşça dizginleyip, konumuz bağlamında kapsamını daraltarak yeniden soralım: “Bir insanın yaşamı nelerden oluşur?” Yaşamın, birbirine eklenen kronolojik bir olaylar zincirinden oluştuğunu düşünen bir biyografi yazarının yapacağı iş bellidir: Biyografisini yazdığı kişinin yaşadığı ‘somut’ olayların bir dökümünü yapacaktır o. İnsan yaşamını oluşturan bileşenlerin içinde reel yaşamın asal öneme sahip olmadığını düşünüyor olsa da, somut yaşam yolunda bırakılan izler her biyografi yazarının çalışmasında çıkış noktasını oluşturur. Somut yaşamla ilgili güvenilir veri toplamak ise her zaman sanıldığı kadar kolay değildir. Somut olayları doğru aktarabilmek için ‘belge’ peşine düşen bir Türk biyografinin işi daha da zordur. Demokrasi geleneğinin hiçbir zaman tümüyle yerleşmediği bu toplumdaki belge eksikliğinin en önemli nedenlerinden birinin, –Oğuz Atay’ın deyişle– ‘kapalı sistem yaratıkları’nın ardında iz bırakma korkusu olduğunu söyleyebiliriz.

Kendisi de biyografik bir kitap yazmış olan Atay, “Bir Bilim Adamının Romanı”nda şöyle diyordu: “Biz biyografik bir

iş yapmaya çalışıyoruz kendi özel durumumuzda; ama çok belge yok elimizde. Daha insanlarımız arkalarından belge bırakmaya alışmamışlar. (...) Kalıcı bir şey bırakmaya korkar gibi bir halimiz var.” (BR.259) Kendisiyle yapılan bir söyleşide de insanların, yakınları ile ilgili olarak, “*çok iyi ve üstün bir insandı, herkes onu çok sevdi'nin ötesinde fazla düşünmediği için”* (Yeni Ortam, 31.10.1975) yaptığı araştırmada çok zorlandığını söylüyordur.

Oysa demokrasi geleneğinin olduğu kadar, okuma-yazma geleneğinin de daha eskilere dayandığı, toplumun daha iyi organize olduğu ülkelerde biyografin işinin daha kolay olduğu su götürmez. Beş yüz yıl önce yaşamış bir adamın: Shakespeare'in biyografisini yazan İngiliz edebiyat profesörü Park Honan'ın yüzyılların sislediği bir geçmişin izini sürerken, arşivleme alışkanlığının tam yerleşmediği Türkiye'de yaşayan ve 20. yüzyıla ait bir geçmişin ardındaki bir biyografıdan daha fazla yazılı belgeye sahip olduğunu söylediğimde abarttığımı sanmıyorum. Oğuz Atay'ın 1970'lerde radyo ve televizyonda yaptığı konuşmalara ulaşmaya çalışırken duyduğum: '*gereksiz görülenler arşivden ayıklandı*' türünden bir tümceyi, Shakespeare'in dedesinden babasına 1561 yılında ne kadar pound tutarında miras kaldığını bile kayıtlardan bulup çıkarabilen Mr. Honan'ın duymadığı kesindir.

Üç-dört yıl önce, çalışmamın ilk aşamasında ben de, yakın geçmişini araştıran her biyografi yazarının yaptığı gibi, önce izini sürdürdüğüm yaşama tanık olmuş insanlarla görüştüm. Oğuz Atay'ın yaşam yolunun üstünde uzun ya da kısa bir süre onunla birlikte olmuş insanlardı bunlar. Her konuşma yeni bir insana ilmekleniyordu. Zaman geçtikçe, görüştüğüm insanların sayısı yüze yaklaşmıştı. Masa başında kitaplarla çalışmaya alışık olan ben, elimde küçük bir kayıt aygıtı İstanbul'un içinde mekik dokuyor, kentnin dört bir yanındaki farklı mekânlarda değişik insanlarla görüşüyordum. Oğuz Atay'ın çevresindeki insan coğrafyası Ankara'ya, giderek Kastamonu'nun etkileyici bir doğaya sahip kırsal bölgelerine doğru genişledi. Bir süre sonra, insanların belleklerinde yaptığımız geçmişe yolculukların güvenilirliği konusunda, elle tutulur ölçüde kesin da-

yanakları olan kuşkular birikmeye başladı kafamda. Bu kuşkular, belleklerindeki amı parçacıklarını bana aktaran kişilerin iyi niyetlerine yönelik değildi; insan doğasına, beynin ve belleğin yapısına ilişkindi.

Belleğin güvenilir bir yapısı olmadığını, aramakta olduğum 'geçmişteki gerçek'in ise bu güvenilir kaynağın koridorlarından bize biçim değiştirerek ulaştığını kendi deneyimlerimden de biliyordum. Üstelik ruhbilim de, son yıllarda büyük aşama yapmış olan beyin araştırmacılığı da belleğin güvenilir bir yapısı olduğu gerçeğini doğruluyordu. İnsanların yaşadıkları olayları, birçok ayrıntıya dikkat etmeksizin, kendi ilgi alanlarının süzgecinden geçirerek belleklerine kaydettikleri; zamanla ise bu kayıtların, insanın kendi içinde geçirdiği dönüşüme uygun olarak yeniden biçimlendiği, başka belleklerin aktardığı öznel ek bilgilerle sürekli renk değiştirdiği doğrudur. Anılarımızın: 'gerçeğimiz' olduğunu düşündüğümüz bu bellek kayıtlarının büyük bir bölümü *kurmacaydı*. Oğuz Atay'ın Yeniköy'deki evinin salonunun nefsi olan duvar renginin 'mor' olduğundan yüzde yüz emin olan yaşam tanıdığı da, "Tutunamayanlar"ı Atay'la birlikte TRT'ye götürüp roman yarışmasına kaydettirdiklerini söyleyen, hatta yolda neler konuştuklarını bile anlatan bir başka yaşam tanıdığı da kesinlikle gerçeği saptırmak niyetinde olmayıp, yalnızca bu kaygan/oyunbaz belleğin birer kurbanıydı.

Benim, hazırlayacak olduğum kitaptaki yaşam öyküsünün somut gerçeklikle ilgili bölgesine ilişkin endişelerimin nedeni, yalnızca insan belleğinin bu güvenilir yapısı da değildi. Bana aktarılan bilgilerin sağlamlığına tümüyle güvensen bile; insanın somut yaşam yolunda oluşturduğu kronolojik olaylar zincirinin, onun 'bütünsel kimliği' göz önüne alındığındaki öneminin, bir buz dağının su üstünde kalan bölümünden daha hallice olmadığını, 20. yüzyılda bireysel ve kolektif bilinçaltını keşfeden ruhbilim bize söylüyordu. Biyografik yaşam adı altında çizilmiş bir somut yaşam eğrisinin, insanın kendisinin bile çözmekte zorlandığı, içinde çok sayıda farklı bileşen barındıran bir kimliği tek başına yansıtmaması söz konusu olabilir miy-